

Lautakuntien selvitykset arviointikertomuksesta vuodelta 2018

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan selvitys kaupunginhallitukselle Vantaan kaupungin arviointikertomuksesta 2018

VD/7384/00.03.00.00/2019

Sosiaali- ja terveyslautakunta 30.9.2019 § 5

1 TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

1.1 Valtuustokauden 2018 – 2021 strategian kokonaistarkastelu

Tiivistelmä nro. 1 (s. 3) Vuosi 2018 oli Vantaalle myönteisen kehityksen vuosi. Väestö lisääntyi suhteellisesti eniten Vantaalla verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa. Asuntotuotanto oli runsasta ja työllisyys parani, myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärää pystyttiin pienentämään. Vantaan talouskehitys oli arvioitua parempaa. Vaikka verotuloja kertyi arvioitua vähemmän, toimintakulujen alittuminen ja toimintatuottojen ylittyminen johtivat selvästi ennakoitua parempaan tilikauden tulokseen. Myös investoinnit katettiin ilman lainaottoa ja lainakantaa pystyttiin jälleen pienentämään.

Vantaa haluaa olla sosiaalisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja demokraattisesti kestävä kohtaamisen kaupunki. Vantaan kaupungin organisaatio ja toimintatavat uudistuvat. Uusi organisaatio aloittaa toimintansa vuoden 2020 alussa. Väestön ennustetaan kasvavan Vantaalla melko voimakkaasti myös tulevana vuosina. Kasvu tuo haasteita kaupungille sillä palvelujen ja investointien tarve kasvaa. Lisäksi väestön lisäyksen vaikutuksia väestön sosioekonomisen aseman kehitykseen ja työllisyyteen ja tätä kautta verotulokertymään on vaikea ennustaa. Haasteita saattaa jatkossa liittyä myös siihen, miten hyvin kaupunkiin muuttaneiden asumistarpeet ja nykyiset asuntotuotannon painopisteet (nyt painopiste pienissä kerrostaloasunnoissa) sopivat yhteen.

Tiivistelmä nro. 2 (s. 3) Valtuuston asettamista strategisista tavoitteista oli kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan toteutunut täysin 19, osittain 7 ja 5 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kolmen tavoitteen toteutumisesta. Lautakunta totesi tavoitteiden arvioitavuuden parantuneen mutta antoi myös huomautuksen kymmenestä tavoitteesta. Huomautukset liittyivät muun muassa tavoitteiden ja raportoinnin epätasällisyyteen.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tavoitteiden täsmällisyyteen ja joidenkin tavoitteiden osalta mittarien lukumäärää tulisi rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee myös toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta käymään läpi syitä, joiden vuoksi tavoitteet jäivät toteutumatta. Tämä koskee myös toimenpiteistä huolimatta kasvaneiden sairauspoissaolojen määrää. Näin arvioiden saadaan tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa kehittää sekä tavoiteasetantaa että tavoitteiden toteuttamisprosessia.

Johtopäätökset (s. 15): Tavoitteiden arvioitavuus oli parantunut edellisestä vuodesta. Raportoinnin mukaan tavoitteista oli toteutunut 19 täysin, seitsemän osittain, viisi ei lainkaan. Tarkastuslautakunta oli tavoitteiden toteutumisesta kolmen tavoitteen osalta eri mieltä. Tarkastuslautakunta huomautti kymmenestä tavoitteesta.

Suosituksukset (s. 15): Tavoitteiden tulisi olla täsmällisempiä. Tavoitteiden mittareiden lukumäärää olisi syytä rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tavoitteiden täsmällisyyteen ja joidenkin tavoitteiden osalta mittarien lukumäärää tulisi rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee myös toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta käymään läpi syitä, joiden vuoksi tavoitteet jäivät

toteutumatta. Näin saadaan tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa kehittää sekä tavoiteasetantaa että tavoitteiden toteuttamisprosessia.

Vastaus:

Kuten tarkastuslautakunta toteaa, tavoitteiden täsmällisyyttä ja mittarointia tulee jatkuvasti kehittää, ja sosiaali- ja terveystoimi pyrkii osaltaan parantamaan tavoitteiden arvioitavuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpano- ja raportointivastuulla olevien sitovien tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota vain tavoitteeseen 17 ”Lapsiperheiden hyvinvointi paranee ennalta ehkäisevällä työllä ja uudistuvilla sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla”. Tavoitteen mittarina ollut huostaanottojen vähentäminen ei toteutunut. Perhepalveluissa jo tehtävän kehittämistyön lisäksi tarkastuslautakunta nosti esiin tarpeen kiinnittää huomiota lapsiperheiden kotipalvelun vahvistamiseen, mikä onkin huomioitu v. 2020 talousarvioesityksessä.

1.3 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2018 tavoitteiden toteutumisesta

Sitova tavoite 17: (s. 14) Lapsiperheiden hyvinvointi paranee ennalta ehkäisevällä työllä ja uudistuvilla sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla

Tavoitteen mittarina oli huostaanottojen tarpeen väheneminen, mutta huostaanotot lisääntyivät lähtötasoon verrattuna. Perhepalvelujen tulosalueella on tehty kehittämistyötä tavoitteena muuttaa painopiste korjaavista palveluista varhaisen tuen palveluihin sekä vahvistaa asiakaslähtöisyyttä. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota lapsiperheiden kotipalveluiden vahvistamiseen.

Vastaus:

Ennalta ehkäisevä työ ja sen kehittäminen edellyttää laaja-alaista ja poikkiphallinnollista toimintaa ja sen kehittämistä. Vantaalaisten hyvinvointia vahvistavaa ennaltaehkäisevää työtä tehdään perhepalvelujen lisäksi muilla tulosalueilla ja toimialoilla. Perhepalveluiden pitkäaikainen strateginen tavoite on siirtää palveluiden painopistettä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen sekä vähentää lastensuojelupalvelujen tarvetta. Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistamista on jatkettu kehittämällä toimintaa ja lisäksi esittämällä vuodelle 2020 kahden uuden lähihoitajan vakanssin perustamista yksikköön. Lisäksi vakanssilisäyksiä on esitetty Nuortenkeskus Nuppiin, perheneuvolaan sekä psykologipalveluihin (yhteensä kuusi uutta psykologin vakanssia).

Vuonna 2019 perhepalveluihin on perustettu perhesosiaalityön yksikkö (aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelut -tulosyksikössä). Toiminnan tavoitteena on vahvistaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden sosiaalihuoltolain mukaista omatyöntekijyyttä. Yksikössä on 8 sosiaalityöntekijän vakanssia, kaksi sosiaaliohjaajaa sekä yksi johtavan sosiaalityöntekijän vakanssi.

Perhepalveluissa on vuoden 2019 alussa käynnistetty Lapset SIB Vantaa -vaikuttavuusinvestointiohjelma, jossa vahvistetaan neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja heidän perheidensä varhaista tukea tarjoamalla lapsille ja perheille palveluja lapsen ollessa 3-6 -vuotias. Hankkeen oletuksena on, että varhaisella tunnistamisella sekä perheen lähtökohdista muotoutuvilla palveluilla voidaan ehkäistä myöhempää, raskasta palvelutarvetta. Hankkeeseen kautta tukea saavien perheiden tavoitemäärä on yhteensä 250 perhettä viiden vuoden aikana.

Tehdyt toimenpiteet eivät toistaiseksi ole vaikuttanut huostaanottojen määrään laskevasti. Huostaanottopäätöksiä oli 30.8.2019 mennessä tehty 77 (vrt. 62 v.2018). Kiireellisten sijoitusten määrä oli hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna. Elokuun 2019 loppuun mennessä kiireellisiä sijoituksia oli tehty 149 (vrt. 152 v. 2018). Asiakastietojärjestelmän muutoksen vuoksi kumuloituva numeraalinen tieto ei ole täysin vertailukelpoinen aiempien vuosien ilmoitettuihin lukuihin verrattuna.

5.2 Henkilöstöjohtaminen

Tiivistelmä nro. 4 (s. 3) Vantaan 10 829 palvelussuhteen kokoisessa organisaatiossa henkilöstöjohtaminen on vaativa tehtävä. Virka- ja työehtosopimuksia on useita ja lainsäädäntö asettaa reunaehdotuksia henkilöstökysymyksissä. Työhyvinvointitutkimuksen mukaan henkilöstöjohtaminen on onnistunut Vantaalla, vaikkakin laskua on havaittu vuoden 2018 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä kehitettävänä kohteena rekrytoinnin. Siihen on jo panostettu, mutta toimenpiteet eivät riitä etenkin sosiaalityöntekijöiden ja varhaiskasvatuksen opettajien sekä koko sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan rekrytointeja silmällä pitäen. Pitovoimaa henkilöstön suhteen tarvitaan myös. Työmäärän ei tule olla niin kuormittavaa, että onnistumisen kokemuksia ei synny.

Johtopäätökset (s. 38): Vantaan 10 829 palvelussuhteen kokoisessa organisaatiossa henkilöstöjohtaminen on vaativa tehtävä. Virka- ja työehtosopimuksia on useita ja lainsäädäntö asettaa reunaehdotuksia henkilöstökysymyksissä. Edellä oleva huomioon ottaen henkilöstöjohtaminen on onnistunut Kunta10 mukaan Vantaalla. Laskua on havaittu vuoden 2018 aikana. Eri henkilöstöhallinnon tehtävät on vastuutettu ja organisoitu edellä olevien kuvien mukaiseksi.

Suosituksukset (s. 38): Tarkastuslautakunta näkee tärkeimpänä kehitettävänä kohteena rekrytoinnin. Siihen on jo panostettu, mutta toimenpiteet eivät riitä etenkin sosiaalityöntekijöiden ja varhaiskasvatuksen opettajien sekä koko sosiaali- ja terveystoimen rekrytointeja silmällä pitäen. Pitovoimaa henkilöstön suhteen tarvitaan myös, mikä tarkoittaa, että työssä on saatava myös onnistumisen kokemuksia. Työmäärän ei tule olla niin kuormittavaa, että onnistumisen kokemuksia ei synny.

Vastaus:

Pääkaupunkiseudulla erityisesti sosiaalityöntekijöiden ja lähihoitajien rekrytointi on hyvin haasteellista. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla on käynnissä useita rekrytointiin liittyviä projekteja yhteistyössä kaupungin henkilöstökeskuksen kanssa. Näitä ovat mm. sosiaalityöntekijöiden rekrytointiprojekti, jonka tarkoituksena on rekrytoinnin lisäksi miettiä henkilöstön pitovoimaan liittyviä toimenpiteitä. Kotihoidossa on käynnissä vastaava projekti. Lisäksi sosiaali- ja terveystoimella on oma rekrytointiryhmä, jossa on jäseniä jokaiselta tulosalueelta. Ryhmä tuottaa konkreettisia ehdotuksia rekrytointiin ja pitovoimaan liittyen.

Osaamisen ja johtamisen määrätietoinen kehittäminen toimialalla ovat osa pitovoimaa. Sosiaali- ja terveystoimessa on myös perustettu työryhmä laatimaan toimialan eettiset ohjeet tukemaan Kunta10 -tutkimuksessakin esille tullutta eettisen kuormituksen painetta.

5.4 Valmentava johtaminen ja sen tukeminen lähiesimiestyössä

Tiivistelmä nro. 5 (s. 3) Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä vertaistuen tuottamisen lähiesimiehelle ja vuorovaikutuksen lisääntymisen organisaatiossa. Valmentavan johtamisen kohteena olevien työn-

tekijöiden tietoisuutta valmentavasta johtamisesta olisi hyvä lisätä esimerkiksi koulutuksella. Valmentavan johtamisen tavoitteena on palvelunkäyttäjän hyvinvointi. Tässä suhteessa valmentavan johtamisen eteenpäin vieminen on kannatettavaa

Suosituks (s. 40): Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä vertaistuen tuottamisen lähiesimiehelle ja vuorovaikutuksen lisääntymisen organisaatiossa. Valmentavan johtamisen kohteena olevien työntekijöiden tietoisuutta valmentavasta johtamisesta olisi hyvä lisätä esimerkiksi koulutuksella. Valmentavan johtamisen tavoitteena on palvelunkäyttäjän hyvinvointi. Tässä suhteessa valmentavan johtamisen eteenpäin vieminen on kannatettavaa.

Vastaus:

Sosiaali- ja terveystoimessa esimiehillä ja johtajilla on mahdollisuus osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin esimies- ja johtamisvalmennuksiin. Lisäksi tulosalueittain on järjestetty tarvittaessa esimiestyön tukea mm. valmentavaan johtamiseen sekä ryhmissä että yksittäin. Lean-menetelmässä osallistuva ja valmentava ajattelu on keskeistä. Lean-menetelmän mukaista koulutusta on joko järjestetty tai tullessaan järjestämään jokaisen tulosalueen esimiehille sekä työntekijöille.

6.1 Riskienhallinta

Tiivistelmä nro 7 (s. 3) Vantaan kaupungin riskienhallintaan on luotu koko kaupunkiorganisaatiota koskeva yhteinen prosessi ja prosessia tukeva ohjeistus. Tarkastuslautakunta suosittaa jatkamaan riskienhallinnan menettelyjen vakiinnuttamista ja kehittämistä koko kaupunkikonsernissa kokemuksen pohjalta. Riskien tunnistamiseen ja käsittelyyn tulee kaikkien toimialojen kiinnittää huomiota. Sähköisen työvälineen kehittäminen osana strategia -työkalua on myös kannatettavaa.

Johtopäätökset (s. 42): Vantaan kaupungin riskienhallintaan on luotu koko kaupunkiorganisaatiota koskeva yhteinen prosessi ja prosessia tukeva ohjeistus. Riskienhallinnan toteuttamisessa on keskeisessä roolissa kaupunginjohtajan päätöksellä vuonna 2014 perustettu riskienhallinnan ohjausryhmä, jossa on edustajat jokaiselta toimialalta. Ohjausryhmä tukee kaupungin eri organisaatiotasojen riskienhallinnan menettelyjen käyttöönotossa ja toiminnan vakiinnuttamisessa. Riskien tunnistamiseen ja käsittelyyn tulee kaikkien toimialojen kiinnittää huomiota.

Riskienhallintasuunnitelmat laaditaan vähintään tulosaluetasolla. Ajankohtaista on riskienhallinnan jalkauttaminen konserniyhtiöille ja riskienhallinnan menettelyiden ajantasaisuuden varmistaminen sekä sähköisen työvälineen kehittäminen.

Suosituks (s. 42): Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen jatkamaan riskienhallinnan menettelyjen vakiinnuttamista ja kehittämistä koko kaupunkikonsernissa ja edelleen kehittämään riskienhallinnan kokonaisuutta kokemusten pohjalta. Sähköisen työvälineen kehittäminen osana strategia -työkalua on myös kannatettavaa.

Vastaus:

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla riskienhallintaa ja suunnitelmia on toteutettu kaupunkitasoisen ohjeistuksen mukaisesti. Sähköisen työvälineen käyttöön ottoa ja hyödyntämistä riskienhallintaprosessissa toimiala pitää erittäin kannatettavana.

4 LASTEN JA NUORTEN PÄÄSY MIELENTERVEYSPALVELUJEN PIIRIIN

Tiivistelmä nro 3 (s. 3) Lasten ja nuorten pääsyä mielenterveyspalveluiden piiriin arvioitiin pääkaupunkiseudun kaupunkien ja HUSin tarkastuslautakuntien yhteisarvioinnissa. Arvioinnin tuloksena todettiin, että palveluihin pääsy ei ole kaikilta osin sujuvaa. Arvioinnissa suositeltiin muun muassa matkan kynnyksen palveluiden ja perustason hoitojärjestelmän vahvistamista. Yhteistyössä tulisi sujuvoittaa lähetekäytäntöä ja selkiyttää työnjakoa. Myös lääkarivajeeseen tulisi yrittää vaikuttaa yhteisesti.

Suositukset (s. 34): Sivistystoimen tulee lisätä opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelujen saatavuutta. Sosiaali- ja terveystoimen tulee selvittää mahdollisuus parantaa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuutta vahvistamalla perheneuvolan ja nuortenkeskus Nupin palveluita.

Sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen tulee viimeistään psykiatrasta hoitoa edellyttävissä tilanteissa yhteistyössä nimetä lapselle tai nuorelle lääkäri ja vastuuhenkilö, joka koordinoi palveluja ja vastaa tiedonkulusta.

Kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen johdon ja HUSin on tehtävä yhteistyötä lääkärin rekrytointiongelmien helpottamiseksi lasten- ja nuorten psykiatriassa. Lääkäripulasta tulee aktiivisesti viestittää sosiaali- ja terveysministeriöön lääkärin koulutusmäärien lisäämiseksi ja lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäreiden saatavuuden varmistamiseksi jatkossa.

Perustason palveluiden ja erikoissairaanhoidon tulee tehdä yhteistyötä lähetekäytännön sujuvoittamiseksi lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa hoitoon pääsyn nopeuttamiseksi. Perustason palveluiden, opiskeluhoillon ja erikoissairaanhoidon tulee tehdä yhteistyötä ja selkiyttää työnjakoa erityisesti nuorten mielenterveyspalveluissa.

Kaupunkien lastensuojelun ja HUSin nuorisopsykiatrian tulee yhdessä kehittää palveluja siten, että apua tarvitseville nuorille voidaan tarjota hoitoa viipymättä eikä heitä jouduta tarpeettomasti sijoittamaan hoidon puutteen takia.

Vastaus:

Kuten arviointikertomuksessa pääkaupunkiseudun kuntien ja HUS:n tarkastuslautakuntien yhteisarvioinnin tuloksena todetaan, lasten ja nuorten pääsy mielenterveyspalveluihin ei ole kaikilta osin sujuvaa. Vantaalla palveluja on määritetäisesti kehitetty ja pyritään edelleen kehittämään lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyötä sekä kaupungin omassa toiminnassa että yhteistyössä alueen kuntien ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Vantaan lähetemäärä erikoissairaanhoidon lasten- ja nuorisopsykiatriaan on noussut maltillisesti verrattuna muihin pääkaupunkiseudun kuntiin. Terveyspalvelujen konsultaatiokäytäntöjä erikoissairaanhoidon kanssa on lisätty; lähetekäytännön sujuvuus riippuu suuresti määrin myös HUS:ssa hoidettavien lasten ja nuorten suuresta volyymista.

Ennaltaehkäisevä terveydenhuolto on tunnistanut mielenterveysongelmien hoitotarpeen perustasolla, kouluttanut henkilöstöään laajasti lasten- ja nuorten mielenterveysasioissa sekä esittänyt lääkäri- ja terveydenhoitajavakanssien lisäämistä. Ehdotus nimetä lapselle tai nuorelle lääkäri ja vastuuhenkilö psykiatrasta hoitoa edellyttävissä tilanteissa on kannatettava, mutta nykyresurssit eivät mahdollista toiminnan laajentamista kouluterveydenhuollossa varsinaisen hoidon puolelle, myöskään lainsäädäntö ei sitä kaikilta osin tue.

Opiskeluterveydenhuollossa suurin osa lääkäreiden toteuttamasta sairaanhoidosta kohdistuu juuri mielenterveysongelmiin. Yhteistyötä on rakennettu perustasolla terveysasemien depressio- ja psykiatristen hoitajien ja nuortenkeskus Nupin kanssa ja erikoissairaanhoidossa HUS:n nuorisopsykiatrian TAK-pkl:n (Tutkimus, akuutit ja konsultoivat palvelut) kanssa. Terveystoimintajia on koulutettu IPC-menetelmän käyttöön nuorten masennuksen hoidossa, ja sitä toteutetaan yhtenäisesti HUS:n ohjauksessa.

Uutena toimintana opiskeluterveydenhuollossa on aloittanut kaksi mielenterveystyötä tekevää sairaanhoitajaa, joiden toimintakenttä kohdistuu erityisesti ammattioppilaitoksiin. Myös HYKS-Varhain -toimintaa hyödynnetään niin lasten kuin nuorten kohdalla. Kesäaikaan on useamman vuoden ajan ollut käynnissä nk. Kesäterkkari-toiminta, jolloin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut jatkuvat keskitetysti kesälomasta huolimatta.

Perhepalveluiden nuortenkeskus Nupissa aloitti vuonna 2018 nuorisolääkäri, joka on hieman helpottanut nuorten palveluun pääsyä sekä vahvistanut poikkitoiminnallista yhteistyötä mm. Ohjaamon kanssa. Keväällä 2019 aloitettiin nuorten verkkoauttaminen laajassa yhteistyössä nuorten kanssa työskentelevän verkoston kanssa. Verkkoauttamisen tavoitteena on vahvistaa nuorten kykyä tunnistaa oma tilanne ja hakea tarvittaessa apua. Kolmen ensimmäisen käyttökuukauden aikana (touko-heinäkuu 2019) yhteensä 1 500 nuorta on tehnyt ns. huolitestin, chatissa on vierailut 130 ja ammattilaisen kanssa on keskustellut 110 nuorta. Nuortenkeskus Nuppiin, perheneuvolaan ja psykologipalveluihin on esitetty vuoden 2020 talousarvioon kuutta uutta psykologin vakanssia.

Näyttöön perustuvien menetelmien käyttö on keskeinen osa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kehittämistä. Perhepalvelujen, ml. lastensuojelu, tavoitteena on vahvistaa näyttöön perustuvien interventtioiden käyttöä, mm. MDTF-menetelmä (monimuotoinen perheterapeuttinen työskentely, engl. Multidimensional family therapy). Menetelmä on nuorten päihde- ja käytösongelmien hoitoon kehitetty perhekeskeinen työmenetelmä, jossa työskennellään niin koko perheen kanssa kuin perheenjäsenten kanssa yksilöllisesti.

HUS:lle ja Helsingin yliopistolle on ehdotettu yhteisiä lääkäreiden erikoistumispolkuja lasten- ja nuorisopsykiatriassa siten, että perustason sopivat palvelujaksot (esim. perheneuvola ja nuortenkeskus Nuppi) voitaisiin laskea ko. erikoistumispalveluun. Tämä helpottaisi lääkäreiden rekrytointia esim. perheneuvolaan ja Nuppiin, ja lisäisi yleisesti lääkäreiden kiinnostusta ja erikoistumismahdollisuuksia näille aloille.

HUS-alueen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluketjujen kehittäminen on käynnistynyt yhteisin toimenpitein.

Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja heidän perheidensä määrä palveluissa on viime vuosina kasvanut. Vantaalla on kehitetty palveluketjuja neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja heidän perheidensä. Kouluikäisten osalta palveluketju on valmistunut. Alle kouluikäisten ja nuorisoikäisten osalta palveluketju on valmistelussa.

9 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

9.1 Päihdepalvelut

Tiivistelmä nro 13 (s. 4) Päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen integraatiota lisättiin vuoden 2018 alusta, kun päihdepalvelujen tuloksyksikkö siirrettiin kuntouttavia asumispalveluja lukuun ottamatta perhepalveluista terveyspalveluihin. Päihdepalvelut kehittää jatkuvasti palvelujaan entistä asiakaslähtöisemmiksi. Asiakaslähtöisyyttä voimistetaan muun muassa ottamalla kaikissa päihdepalveluissa asteittain käyttöön toipumisorientaatiomalli, joka painottaa asiakkaan vahvaa osallisuutta.

Johtopäätökset (s. 61): Päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen integraatiota lisättiin vuoden 2018 alusta, kun päihdepalvelujen tuloksyksikkö siirrettiin kuntouttavia asumispalveluja lukuun ottamatta organisatorisesti perhepalveluista terveyspalvelujen alle. Päihdepalveluja koskeva organisaatiomuutos jatkuu edelleen ja päihde- ja mielenterveyspalvelujen integraatiota syvennetään siirtämällä vuonna 2019 kaikki päihde- ja mielenterveystyötä tekevät työskentelemään samaan yksikköön.

Päihdepalvelut on voimistanut palvelujensa asiakaslähtöisyyttä. Asiakaslähtöisyyttä korostetaan muun muassa ottamalla kaikissa päihdepalveluissa asteittain käyttöön toipumisorientaatiomalli, joka painottaa asiakkaan vahvaa osallisuutta ja sen myötä palvelun käyttäjälähtöisyyttä. Näin halutaan edelleen alentaa kynnystä palveluun hakeutumiseen ja saada entistä enemmän asiakkaan näkökulmaa mukaan hoidon suunnitteluun. Palvelujen kehittämisessä on otettu huomioon myös asiakkailta saatu palaute ja esimerkiksi hyvää palautetta saaneiden vertaistukiryhmien käyttöä on lisätty. Uutena omana palvelumuotona on aloitettu kotiin annettavat päihdepalvelut. Näin palvelua voidaan tarjota paremmin myös sellaisille ryhmille (esimerkiksi vanhukset ja liikuntarajoitteiset), joilla palveluun hakeutuminen voi muuten olla hankalaa.

Päihdepalvelujen tuloksellisuutta arvioitaessa voidaan todeta, että tuloksellisuuden eri osatekijöissä on tapahtunut myönteistä kehitystä. Taloudellisuuden osalta positiivista kehitystä on nähtävissä vuosien 2016 ja 2017 kuuden suurimman kaupungin vertailussa, joka osoitti Vantaan päihdehuollon palvelujen asiakaskohtaisten kustannusten hieman laskeneen vuonna 2017. Vantaan asukaskohtaiset kustannukset olivat myös selvästi isojen kaupunkien keskimääräisiä kustannuksia alemmat. Laadun osalta positiivinen suuntaus on, että asiakkaiden kokemukset päihdepalveluista ovat olleet asiakas-tyytyväisyyskyselyjen perusteella varsin myönteisiä ja vuonna 2017 päihdepalvelujen osalta tulokset vielä paranivat vuodesta 2016. Vaikuttavuuden osalta positiiviseksi kehitykseksi voitaneen tulkita se, että kyselyssä päihdepalvelujen osalta vastaajat olivat entistä vahvemmin vuonna 2017 samaa mieltä väittämästä: ”Saamani palvelu on parantanut elämäntilannettani”.

Suositukses (s. 61): Tarkastuslautakunta näkee hyvänä, että päihdepalvelut entistä enemmän osallistaa asiakkaita hoidon suunnitteluun ja pyrkii madaltamaan palveluun hakeutumisen kynnystä. Positiivisena lautakunta näkee myös erityisryhmien entistä paremman huomioon ottamisen kotiin annettavien päihdepalvelujen kautta. Tarkastuslautakunta suosittelee päihdepalveluja edelleen jatkamaan eri asiakasryhmille parhaiten sopivien palvelumallien kehittämistä.

Vastaus:

Terveysasemien mielenterveystyötä tekevät sairaanhoitajat ja kokemusasiantuntijat ovat siirtyneet vuoden 2019 alussa päihdepalveluiden kokonaisuuteen yhden esimiehen alaisuuteen. Vuoden 2019 keväällä palkattiin samaan kokonaisuuteen lisäksi kaksi sairaanhoitajaa, jotka sijoittuvat opiskeluterveydenhuoltoon. Yhdessä tekeminen ja tietotaidon vaihto on alkanut muun muassa siten, että depressiokoulu -ryhmiä on pitänyt päihde- ja mielenterveystyöhön erikoistuneiden työntekijöiden pari, jolloin molemmat näkökulmat on huomioitu ryhmän sisällössä.

Vantaan kokemusasiantuntija tekee laajasti järjestöyhteistyötä ja toiminta on saanut paljon positiivista näkyvyyttä mediassa. Toimintaa on jalkautettu pienessä mittakavassa myös TE-palveluihin. Tällä ja ehkäisevän päihdetyön yksikön jalkautumisella varsinisten hoitopalveluiden ulkopuolelle ja erilaisiin tapahtumiin pyritään riskissä olevia

kuntalaisia tavoittamaan varhemmin tai löytämään päihdeongelmaisia, joiden kynnys hakeutua palveluihin on suuri. Esiin on noussut tarve saada Vantaalle myös oma mielenterveyskokemusasiantuntija.

Kotiin annettavien palveluiden yksikkö on mataloittanut palvelun kynnystä poistamalla lähetekäytännön, ja asiakas voi olla yksikköön myös suoraan yhteydessä. Ehkäisevän päihdetyön yksikön tekemällä päihdetilannekyselyllä on kuultu kuntalaisia, ja saatu mm. huomioita maastosta löytyvistä huumeidenkäyttövälineistä. Syksyllä 2019 Vantaalle on saatu huumaruiskuille tarkoitettuja riskijäteroskiksia kuntatekniikan toimialan toimesta, ja ne on sijoitettu huumeکلinikan asiakkaiden suosittamiin paikkoihin.

Vantaan päihdepalveluiden työntekijän toiminta Peijaksen päivystyksessä on vakiintunut ja osoittautunut tarpeelliseksi. Sitä kautta päihdepalveluiden piiriin ohjautuu asiakkaita, jotka eivät kenties muutoin hakeutuisi palveluihin tai hoito toteutettaisiin vähemmän tarkoituksenmukaisesti ja kustannuksiltaan kalliimmin.

9.2 Kotihoito

Tiivistelmä nro 14 (s. 4) Kotihoidolla on osaltaan tärkeä rooli siinä, että ikääntyneet pystyvät asumaan turvallisesti kotonaan. Kotihoidon varahenkilöstön toimintaa on kehitetty osana koko tulosalueen resurssipooli-mallia. Asiakkaan luona vietetty aika työajasta kasvaa. Lautakunta suosittelee RAI-arviointien kattavuuden parantamista.

Johtopäätökset (s. 63-64): Varahenkilöiden puutteeseen perustettiin ratkaisuksi resurssipooli, joka tarjoaa työvoimaa sinne, missä tarvetta on. Samalla resurssipooliin keskitettiin työnjako, mikä näyttäisi olleen hyvä ratkaisu esimiestyöhön keskittymisen kannalta. Etuna on myös se, että eri alueiden toimintatavat ja henkilöstömitoitukset saadaan yhtenäisiksi.

Kaupunginvaltuusto myönsi vuoden 2019 talousarvioon 15 uutta vakanssia kotihoitoon. Ikääntyneiden määrän voimakas kasvu aiheuttanee jatkossakin painetta lisätä henkilöstöä, joten on tärkeää, että resurssitilannetta seurataan aktiivisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla on tällä hetkellä työvoimapula, joka koskee myös kotihoitoa, joten vakanssien täyttäminen ja pitäminen täytettyinä saat-
taa olla haasteellista.

Suositukset (s. 64): RAI-arvioinnin käyttäminen on yksi keino seurata laatua niin kotihoidossa kuin asumispalveluissakin. Tarkastuslautakunta suosittelee, että arviointien kattavuutta pyritään parantamaan.

Vastaus:

Vanhus- ja vammaispalveluilla on tuloskortilla tavoitteena, että koko RAI:ta käyttävä henkilökunta on käynyt THL:n RAI -verkkokoulutuksen vuoden 2019 aikana. Kotihoidossa järjestetään myös ohjelman toimittajan kanssa koulutuksia, joilla tuetaan työntekijöiden RAI-osaamista sekä RAI-vastaava -toiminnan kehittymistä. Tavoitteena on, että jokaisessa kotihoidon toimintayksikössä on RAI-asiantuntijoita, jotka osaavat ohjata myös vasta-alkajia RAI-arvioinneissa mm. yhdessä suunnitellun RAI-perehdytysohjelman avulla. Kotihoidosta aloittaa yksi sairaanhoitaja THL:n kaksivuotisen RAI-erityisasiantuntijavalmennuksen syksyllä 2019.

Vantaan kotihoidon toimintayksiköistä on nimetty edustajat kotihoidon RAI-vastuuhenkilöryhmään. Se kokoontuu säännöllisesti noin neljä kertaa vuodessa. Ryh-

mä kartoittaa alueellisia koulutustarpeita ja tukee arviointien kattavuuden toteutusta sekä edistää perehdytyksen toteutumista. RAI-arviointeja käsitellään ja seurataan säännöllisin väliajoin niin kotihoidon johtoryhmän kuin alueellisten kotihoidon toimintayksiköiden kokouksissa.

9.3 Vantaan sairaala, Katriinan sairaala ja sen peruskorjaus

Tiivistelmä nro 15 (s. 4) Vantaan sairaala tulossyksikkö vastaa kaikesta perusterveydenhuollon sairaalatoiminnasta Vantaalla. Hoitoprosessissa tuetaan potilaan kuntoutusta yhdessä omaisten ja muiden sidosryhmien kanssa ja tavoitteena on aina mahdollisimman nopea kotiutuminen. Tulossyksikössä korostetaan potilaslähtöisyyttä eli potilas ja omaiset nähdään tärkeänä voimavarana hoitoprosessissa. Katriinan sairaalan peruskorjaus paransi yksikön toimintaedellytyksiä ja uudessa johtamisjärjestelmässä kiinnitetään huomiota arvioinnissa esiin nousseisiin kehittämiskohtiin.

Johtopäätökset (s. 69): Vantaan sairaala vastaa kaikesta perusterveydenhuollon sairaalatoiminnasta Vantaalla. Vantaan sairaala tarjoaa lyhytaikaista moniammatillista sairaalahoidtoa. Hoidossa tuetaan potilaan kuntoutusta yhdessä omaisten ja muiden sidosryhmien kanssa ja tavoitteena on potilaan mahdollisimman nopea kotiutuminen.

Vantaan sairaalan hoitajaksot ovat olleet parina viime vuotena kasvussa. Vuodeksi 2018 sairaalan resursseja vahvistettiin lisäämällä sekä sairaanhoitajien että lääkärin vakansseja. Ongelmana on ollut sopivan henkilöstön saatavuus, sillä hoitajan ja lääkärin vakansseja on edelleen täyttämättä. Sairaanhoitajien ja lääkärin saatavuus on yleinen ongelma koko pääkaupunkiseudulla ja ongelma on pahentunut vuoden 2018 aikana.

Tuloksellisuuden näkökulmasta positiivisena nousevat tulossyksikössä esille tuottavuuden kehitys ja asiakastyytyväisyyden hyvä taso. Tuottavuuden mittarina on käytetty päättyneet hoitajaksot/sairaansija tunnuslukua, jonka perusteella tuottavuus vuosina 2017 ja 2018 oli selvästi korkeammalla tasolla kolmeen aiempaan vuoteen verrattuna. Asiakastyytyväisyys on asiakaskyselyjen perusteella ollut hyvällä tasolla sekä 2016 että 2017.

Vantaan sairaalaan kuuluvan Katriinan sairaalan B-osan peruskorjaus valmistui elokuussa 2018. Peruskorjauksessa tilojen hygieenisyyttä ja turvallisuutta parannettiin. Peruskorjauksen myötä myös koko sairaalaan toimintatapoja yhtenäistettiin (lääkejakelu ja lääkkeiden varastointi) ja uutta teknologiaa otettiin käyttöön muun muassa hoitotarvikejakelussa.

Tulossyksikön johtamisjärjestelmää ollaan uudistamassa osana koko tulosalueen johtamisjärjestelmän muutosta ja uudistuksessa on otettu myös huomioon tulossyksikön johtamisjärjestelmän arvioinnissa esiin nousseet kehittämistarpeet. Yksikön kokonaisvaltaista johtamista ja kehittämistä vahvistetaan suuntaamalla nyt yhden henkilön työpanos (palvelupäällikkö) pelkästään koko yksikön johtamiseen ja kehittämiseen. Samalla myös hoitotyön johtamista vahvistetaan (nyt kaksi hoitotyöstä vastaavaa ylihoitajaa yhden sijasta). Lisäksi lääketieteellistä vastuuta määritellään uudelleen ja johtava ylilääkäri siirtyy johtamaan ja kehittämään Vantaan sairaalan ja kotihoidon lääketieteellistä toimintaa ja toimii ylihoitajien työparina. Järjestelyillä pyritään entistä sujuvimpiin hoitoketjuihin.

Suosituks (s. 69): Tarkastuslautakunta toteaa positiiviseksi, että Vantaan sairaalan kasvussa olevaan palvelutarpeeseen on vastattu lisäämällä henkilöresursseja ja samalla parannettu toimintaedellytyksiä tiloja kunnostamalla (Katriinan sairaalan perusparannus). Lisäksi tulossyksikön johtamisjärjestelmäuudistuksessa on huomioitu esiin nousseet kehittämiskohteet. Tarkastuslautakunta pitää myös hyvänä, että Vantaan sairaalassa korostetaan potilaan ja omaisten osallistumista hoidon suunnitteluun ja tuodaan asiakkaan näkökulmaa hoitoprosessiin. Tarkastuslautakunta suosittelee, että sai-

raala edelleen hakee uusia tapoja, joilla asiakkaan ja omaisten näkökulman huomioonottamista hoitoprosessissa voidaan lisätä.

Vastaus:

Sairaalassa kehitetään moniammatillisten tiimien toimintaa, jolloin myös potilaiden psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen vointi ja kuntoutuminen tulee paremmin otetutuksi huomioon päivittäisessä hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa. Sairaalan osastoilla on päivittäin moniammatillinen aamukokous ja viikoittain moniammatilliset hoito- ja kuntoutuksen tavoitekokoukset. Näiden lisäksi on myös hoitokokouksia, joissa moniammatillinen tiimi käsittelee yhdessä potilaiden ja omaisen kanssa potilaan asioita.

Sairaalassa on aloitettu projekti ”Turvallisesti kotiin”, jonka tarkoituksena on mallintaa hoito- ja kuntoutuspolku, jossa potilas ja omaiset ovat keskeisiä osallisia. Tavoitteena on heti hoidon ensi päivinä tehdä potilaalle moniammatillinen haastattelu, jossa potilas pääsee itse kertomaan oman kuntoutumisensa tavoitteen. Potilaan oma kuntoutumistavoite kirjataan potilaan hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan, ja tavoite käydään läpi yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa tavoitekokouksissa. Kokemuksia tästä toimintatavasta tullaan arvioimaan kokemusasiantuntijoita eli potilaita ja omaisia haastattelemalla.

Vantaan sairaalan kotisairaalassa kehitetään ja mallinnetaan saattohoitopotilaiden hoitoa teemalla ”Turvallinen kuolema kotona”, jossa mahdollistetaan kotona kuoleminen, jos potilas sitä haluaa.

Sairaalassa kerätään lomakkeilla potilailta ja omaisilta palautetta saadusta hoidosta. Elokuussa otetaan käyttöön myös iPadeilla täytettävä sähköinen palaute Webropol-kyselyn muodossa. Myös sairaalan vapaaehtoistoimintaa kehitetään yhteistyössä Vantaan seurakunnan kanssa teemalla ”Sairaalakaveri”.

9.5 Toimeentulotuki, kunnalle kuuluva osuus

Tiivistelmä nro 17 (s. 5) Vantaa organisoi kunnille jääneen toimeentulotuen käsittelyn vuoden 2017 alusta uudelleen, kun perustoimeentulotuen maksatus siirtyi Kelan tehtäväksi. Vuonna 2018 kaikki toimeentulotukihakemukset saatiin Vantaalla käsiteltyä laissa säädetyssä määräajassa.

Johtopäätökset (s. 15): Toimeentulotukea koskevan lakimuutoksen myötä perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyi vuoden 2017 alusta Kelan tehtäväksi. Vantaa organisoi kunnan tehtäväksi jääneen toimeentulotuen käsittelyn ja maksatuksen uudelleen keskittämällä täydentävän toimeentulon haun yhteen yksikköön ja sosiaalityön suunnitelmaan perustuvaa ehkäisevää toimeentulotukea myöntää se sosiaalitoimen yksikkö, jonka asiakkuudessa asiakas on.

Toimeentulotukea (kaikki tukimuodot) saavien kotitalouksien määrä hieman laski Vantaalla vuonna 2018, mutta euromääräisesti toimeentulotukea maksettiin hieman enemmän kuin vuonna 2017. Tukilajeista ehkäisevää tukea saavien kotitalouksien määrä kasvoi vuonna 2018. Tätä tukilajia pyritään mahdollisuuksien mukaan ”suosimaan”, sillä tuki on kytketty asiakkaalle tehtyyn suunnitelmaan, jolloin asiakkaan palvelutarve tulee laajemmin huomioitua. Perustoimeentulotukea saavien nuorten (18–24 vuotiaat) suhteellinen osuus on Vantaalla selvästi muuta maata korkeampi. Toimeentulotuen tukiyksikkö tekee Kelan ja koko muun sosiaalitoimen kanssa yhteistyötä, jotta mahdollisimman nopeasti saataisiin näiden nuorten tilanne tarkemmin kartoitettua ja tehtyä yksilölliset suunnitelmat tilanteen parantamiseksi.

Kaupungille jääneen toimeentulotuen hakemusmäärät ovat lakimuutoksen jälkeen olleet Vantaalla vuosittain hieman alle 30 000 hakemuksen luokkaa. Vantaalla käsiteltiin kaikki hakemukset vuonna 2018 lain edellyttämässä määräajassa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimeentulotukien käsittely on lakimuutoksen jälkeen toiminut Vantaalla hyvin.

Vastaus:

Apotin käyttöönotto on toimeentulotuen päätöksenteon osalta sujunut hyvin huolimatta käyttöönoton alussa ilmi tulleista haasteista (mm. teknisiä muutostöitä, joihin on puututtu). Käyttöönoton jälkeen toimeentulotuen hakemusten käsittely ruuhkautui, mutta lisäresursoinnin avulla hakemukset on pystytty käsittelemään lakisääteisessä ajassa. Apotti-ohjelmassa toimeentulotuen maksatuksen prosessissa on ilmennyt manuaalisesti toteuttavia tehtäviä, joiden automatisointia selvitetään yhteistyössä Apotti Oy:n kanssa.

Sähköisten toimeentulotukihakemusten määrän odotetaan kasvavan ja siirtyvän enenevässä määrin Maisa-asiakasportaaliin. Tämän odotetaan tehostavan palveluprosessia, sujuvoittavan asiakaspalvelua ja säästävän henkilöstöresurssia. Tavoitteena on kohdentaa työpanosta asiakkaiden taloudelliseen neuvontaan ja ohjaukseen sekä toimeentulotukeen liittyvissä asioissa.

9.6 Kiireelliset sijoitukset lapsiin kohdistuneissa rikoksissa – välittömän vaaran ja viranomaisyhteistyön arviointia

Arviointikertomuksen s. 75 yhteenvedoa oikeustieteen opiskelijan Anni Eerolan Vantaan ulkoisen tarkastuksen tulosalueella työskennellen suorittaman lastensuojeluun kohdistuvan pro gradu -tutkimuksesta.

Tiivistelmä nro 18 (s. 5) Viranomaisyhteistyötä on tarpeellista lisätä niin välittömän vaaran kuin lapsiin kohdistuneitten rikosten tutkinnassa ja käsittelyssä. Yhteistyömallin luominen poliisin ja sosiaalityöntekijöiden välille olisi suotavaa.

Suosituksien (s. 76): Tarkastuslautakunta yhtyy tutkijan näkemyksen viranomaisyhteistyön toteuttamisesta. Yhteistyömallin luominen poliisin ja sosiaalityöntekijöiden välille olisi suotavaa.

Vastaus:

Lastensuojelussa on ryhdytty toimenpiteisiin ja aloitettu kehittämistyö toimivamman ja lapsen etua paremmin huomioivan yhteistyömallin luomiseksi sosiaalityöntekijöiden ja poliisin välille. Lastensuojelussa on perehdytty tutkimuksen tuloksiin ja organisoitu kehittämistilaisuus, johon Anni Eerola tulee esittelemään tutkimuksensa tuloksia. Tilaisuuteen osallistuvat lastensuojelun lisäksi poliisi sekä sosiaali- ja kriisipäivystys.

Vantaalla poliisin sosiaalityöntekijä toimii sosiaali- ja kriisipäivystyksen alaisuudessa. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijän roolia sosiaalihuollon ammattilaisena on mahdollista kehittää ja vahvistaa, kun poliisin ja sosiaalitoimen lapsen edun mukaista yhteistyötä kehitetään lapsiin kohdistuneiden rikosten käsittelyssä.

Apottiin on integroitu lähisuhdeväkivaltaa kartoittavia kysymyksiä, joista järjestelmä muistuttaa työntekijöitä. Kysymysten kautta saadaan enenevässä määrin tietää tilanteista, joissa lapsi kokee ja näkee väkivaltaa esimerkiksi vanhempien välillä. Vanhempien välinen väkivalta on riski myös lapsen turvallisen kehityksen ja turvallisuuden kannalta.

9.7 Tehostetun palveluasumisen valvonta Vantaalla

Tiivistelmä nro 19 (s. 5) Tehostetun palveluasumisen valvonnasta saatujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta katsoo, että valvonta on Vantaalla asianmukaista ja että epäkohtiin ja laatupoikkeamiin puututaan viivytyksettä. Tarkastuslautakunta suosittelee, että palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa sovitaan laissa säädettyä laajemmasta yllätystarkastusten mahdollisuudesta.

Johtopäätökset (s. 79): Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella Vantaa valvoo alueellaan toimivia hoivakoteja asianmukaisesti. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana sitä, että palvelun kriiteerit ovat samat ostopalvelun ja oman toiminnan osalta. Erityisasumisen yksikkö on tuonut esiin sen, että toiminnan laadukkuus varmistetaan parhaiten tekemällä keskustelemaa yhteistyötä palveluntuottajien kanssa. Varsinaiset valvontakäynnit ovat osa valvonnan kokonaisuutta. Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta on toiminnasta vastaavana toimielimenä seurannut tilannetta ja edellyttänyt myös ennalta ilmoittamattomien valvontakäyntien tekemistä jokaiseen yksikköön vuoden 2019 aikana.

Suosituks (s. 15): Tarkastuslautakunta suosittelee, että palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa sovitaan jatkossakin laissa säädettyä laajemmasta yllätystarkastusten mahdollisuudesta.

Vastaus:

Vanhus- ja vammaispalveluissa nykyiset sopimukset mahdollistavat laissa säädettyä laajempien yllätystarkastuksien tekemisen. Myös jatkossa tullaan kirjaamaan palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin laissa säädettyä laajemmasta yllätystarkastusten mahdollisuudesta. Sopimuksessa tullaan lisäksi vaatimaan lakeja ja asetuksia/toimintalupia korkeampia laatuvelvoitteita (mm. asukkaiden virkistys-/kuntoutustoiminta), jotka kuvataan sopimuksen liitteenä olevassa palvelukuvauksessa.

Sivistystoimen selvitys arviointikertomukseen vuodelle 2018

VD VD/7678/00.03.00.00/2019

Opetuslautakunta 8.10.2019 § 9

Vapaa-ajan lautakunta 9.10.2019 § 8

SELVITYS ARVIOINTIKERTOMUKSEN TIIVISTELMÄKOHTIIN

1)

Vuosi 2018 oli Vantaalle myönteisen kehityksen vuosi. Väestö lisääntyi suhteellisesti eniten Vantaalla verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa. Asuntotuotanto oli runsasta ja työllisyys parani, myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärää pystyttiin pienentämään. Vantaan talouskehitys oli arvioitua parempaa. Vaikka verotuloja kertyi arvioitua vähemmän, toimintakulujen alittuminen ja toimintatuot-

tojen ylittyminen johtivat selvästi ennakoitua parempaan tilikauden tulokseen. Myös investoinnit ka-
tettiin ilman lainaottoa ja lainakantaa pystyttiin jälleen pienentämään.

Vantaa haluaa olla sosiaalisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja demokraattisesti kestävä kohtaamisen
kaupunki. Vantaan kaupungin organisaatio ja toimintatavat uudistuvat. Uusi organisaatio aloittaa
toimintansa vuoden 2020 alussa. Väestön ennustetaan kasvavan Vantaalla melko voimakkaasti myös
tulevina vuosina. Kasvu tuo haasteita kaupungille sillä palvelujen ja investointien tarve kasvaa. Lisäksi
väestön lisäyksen vaikutuksia väestön sosioekonomisen aseman kehitykseen ja työllisyyteen ja tätä
kautta verotulokertymään on vaikea ennustaa. Haasteita saattaa jatkossa liittyä myös siihen, miten
hyvin kaupunkiin muuttaneiden asumistarpeet ja nykyiset asuntotuotannon painopisteet (nyt paino-
piste pienissä kerrostaloasunnoissa) sopivat yhteen.

Sivistystoimi toteaa, että väestön kasvu on huomioitu toimialan investointiesityksessä sekä käyttöta-
louspuolen kehityksessä.

2)

Valtuuston asettamista strategisista tavoitteista oli kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan to-
teutunut

täysin 19, osittain 7 ja 5 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kolmen
tavoitteen toteumasta. Lautakunta totesi tavoitteiden arvioitavuuden parantuneen mutta antoi
myös huomautuksen kymmenestä tavoitteesta. Huomautukset liittyivät muun muassa tavoitteiden
ja raportoinnin epätasällisyyteen.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tavoitteiden täsmällisyyteen ja joidenkin
tavoitteiden osalta mittarien lukumäärää tulisi rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee myös to-
teutumatta jääneiden tavoitteiden osalta käymään läpi syitä, joiden vuoksi tavoitteet jäivät toteutu-
matta. Tämä koskee myös toimenpiteistä huolimatta kasvaneiden sairauspoissaolojen määrää. Näin
arvioiden saadaan tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa kehittää sekä tavoiteasetantaa että tavoittei-
den toteuttamisprosessia.

Sivistystoimi toteaa, että arviointikertomuksessa kiinnitetään huomiota sitovan tavoitteen 24 Uuden
oppimiseen edellyttämien toimintatapojen edistäminen laajaan raportointiin. Kertomuksessa tode-
taan että tavoitetta on raportoitu neljältä tulosalueelta. Uudet oppimisen toimintatavat koskevat ko-
ko opetussektoria, joten raportointia edellytettiin kaikilta ao. tulosalueilta. Toimiala tulee kiinnittä-
mään tavoitteiden määrittelyssä tarkempaa huomiota toimialan tasoiseen määrittelyyn.

3)

11) Erityisesti sivistystoimelle

Lasten ja nuorten pääsyä mielenterveyspalveluiden piiriin arvioitiin pääkaupunkiseudun kaupunkien
ja HUSin tarkastuslautakuntien yhteisarvioinnissa. Arvioinnin tuloksena todettiin, että palveluihin
pääsy ei ole kaikilta osin sujuvaa. Arvioinnissa suositeltiin muun muassa matalan kynnyksen palvelui-
den ja perustason hoitojärjestelmän vahvistamista. Yhteistyössä tulisi sujuvoittaa lähetekäytäntöä ja
selkiyttää työnjakoa. Myös lääkärivajeeseen tulisi yrittää vaikuttaa yhteisesti.

Sivistystoimi esittää seuraavaa:

s. 34 Tarkastuslautakunta suosittelee, että sivistystoimi lisää opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattori-
palveluiden saatavuutta.

Palveluiden saatavuuteen yhtenä vaikuttavana tekijänä on henkilöstöresurssin suhde oppilasmää-
rään. Vuonna 2018 perusopetuksen koulupsykologin vastuualueeseen kuului keskimäärin 940 oppi-
lasta ja yhden kuraattorin vastuualueeseen liki 900 oppilasta. Oppilasmäärän suuruus per työntekijä
ei tällä hetkellä takaa pääsyä palveluun määräaikaisten sisällä. Hallitusohjelmassa on varattu 29 M €

oppilas- ja opiskelijahuollon työntekijöiden palkkaamiseen. Mikäli tämä toteutuu suunnitelman mukaisesti, myös Vantaalla lisätään opiskeluhuollon resursseja perusopetuksen kuraattoreiden ja psykologien osalta.

Arviointiraportin s. 35 mukaan perustason palveluiden, opiskeluhuollon ja erikoissairaanhoidon tulee tehdä yhteistyötä ja selkiyttää työnjakoa erityisesti nuorten mielenterveyspalveluissa.

Keväällä 2019 on perustettu Vantaan sivistystoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kaksi yhteistyöryhmää (lapset 7-12-vuotiaat ja nuoret 13-21-vuotiaat). Ryhmissä kuvataan lasten ja nuorten mielenterveysongelmien palvelukokonaisuuksia ja kehitetään psyykkisesti oireilevien lasten ja nuorten tukemista yhteistyönä. Yhteistyöryhmien tehtävänä on myös pohtia rakenteita ja uusia toimintatapoja lasten ja nuorten tukemiseksi mielenterveysongelmissa. Yhteistyöryhmät pohtivat myös, miten tiedonkulku saadaan toimivaksi eri toimijoiden kesken, jotta lapsia ja nuoria voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla.

4)

Vantaan 10 829 palvelussuhteen kokoisessa organisaatiossa henkilöstöjohtaminen on vaativa tehtävä. Virka- ja työehtosopimuksia on useita ja lainsäädäntö asettaa reunaehjoja henkilöstökysymyksissä. Työhyvinvointitutkimuksen mukaan henkilöstöjohtaminen on onnistunut Vantaalla, vaikkakin lasten kua on havaittu vuoden 2018 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä kehitettävänä kohteena rekrytoinnin. Siihen on jo panostettu, mutta toimenpiteet eivät riitä etenkin sosiaalityöntekijöiden ja varhaiskasvatuksen opettajien sekä koko sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan rekrytointeja silmällä pitäen. Pitovoimaa henkilöstön suhteen tarvitaan myös. Työmäärän ei tule olla niin kuormittavaa, että onnistumisen kokemuksia ei synny.

Sivistystoimi toteaa, että uuden lain myötä tulevaisuudessa tarvitaan nykyistä enemmän varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden omaavia henkilöitä. Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus on heikkoa. Saatavuus on heikentynyt tasaisesti viime vuosien aikana. Vuonna 2016 Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen varhaiskasvatuksen opettajien työvoimavaje oli keskimäärin 16,5 %, kun se tammikuussa 2019 oli keskimäärin 27,2 %.

Työ- ja elinkeinotoimistojen ammattibarometri 3/2019 kertoo, että Uudenmaan ELY-keskuksen alueella varhaiskasvatuksen opettajien avointen työpaikkojen määrä on keskimäärin kuukauden aikana ollut 882 työpaikkaa. Ruotsinkielisistä varhaiskasvatuksen opettajista pula on vieläkin suurempi.

Avoinna oleviin tehtäviin joudutaan palkkaamaan henkilöitä, joilla ei ole tehtävän edellyttämää kelpoisuutta. Myös henkilöstön työvapaat (esim. äitiys- ja opintovapaat) lisäävät työvoiman tarvetta.

Tulevina vuosina pääkaupunkiseudun kunnat tarvitsevat lisää varhaiskasvatuksen opettajia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Tarve perustuu nykyisen vajeen korjaamiseen ja lain edellyttämään henkilöstörakennemuutokseen. Lain mukaan vuoden 2030 alusta lähtien päiväkotien opetus-, kasvat- ja hoitotehtävissä toimivista henkilöistä vähintään kahdella kolmesta tulee olla korkeakoulututkinto, joista vähintään toisella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden tuottama tutkinto.

Henkilöstörakenteen muutos ja nykyisen työvoimavajeen korjaaminen edellyttävät arviolta noin 3 200 varhaiskasvatuksen opettajan/varhaiskasvatuksen sosionomin lisäystä vuoteen 2030 mennessä. Luvuissa on mukana nykyinen vaje, henkilöstörakenteen muutos ja volyymin kasvu lapsimääräennusteiden mukaisesti vuoteen 2030 mennessä (Espoo 920, Helsinki 1680, Vantaa 850). Vastaavasti varhaiskasvatuksen lastenhoitajien tarve vähenee kyseisellä ajanjaksolla lähes 1700 työntekijällä (Espoo 370, Helsinki 1180, Vantaa 150).

5)

Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä vertaistuen tuottamisen lähiesimiehelle ja vuorovaikutuksen lisääntymisen organisaatiossa. Valmentavan johtamisen kohteena olevien työntekijöiden tietoisuutta valmentavasta johtamisesta olisi hyvä lisätä esimerkiksi koulutuksella. Valmentavan johtamisen tavoitteena on palvelunkäyttäjän hyvinvointi. Tässä suhteessa valmentavan johtamisen eteenpäin vieminen on kannatettavaa.

Sivistystoimi toteaa, että toimialalla on otettu valmentava johtaminen laajasti käyttöön. Toimialan kaikki tulosalueiden johtoryhmät ovat osallistuneet tulosalueiden johtoryhmien muutosjohtamiseen vuoden 2017 ja vuoden 2018 aikana. Muutosjohtamisen koulutus oli Tomuta- toimintakulttuurin muutosta johtamassa

- valmennusohjelma johtoryhmille.

7)

Vantaan kaupungin riskienhallintaan on luotu koko kaupunkiorganisaatiota koskeva yhteinen prosessi ja prosessia tukeva ohjeistus. Tarkastuslautakunta suositaa jatkamaan riskienhallinnan menettelyjen vakiinnuttamista ja kehittämistä koko kaupunkikonsernissa kokemuksen pohjalta. Riskien tunnistamiseen ja käsittelyyn tulee kaikkien toimialojen kiinnittää huomiota. Sähköisen työvälineen kehittäminen osana strategia -työkalua on myös kannatettavaa.

Sivistystoimi on toteuttanut kaikilla tulosalueilla riskienhallinnan menettelyohjeen mukaisesti riskien kartoituksen ja käsittelyn.

11) Erityisesti sivistystoimelle

Liikuntamahdollisuuksien lisääminen ja sitä kautta liikkumiseen kannustaminen nähdään yleisesti tärkeänä osana hyvinvointia ja näin tärkeänä osana kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä. Liikuntapalvelujen tulosalue aktivoi ihmisiä liikkumaan luomalla puitteet liikunnanharrastamiseen ja aktivoimalla kuntalaisia liikunnan pariin. Tärkeä osa liikkumaan aktivoinnissa ovat lukuisat liikunnan edistämishankkeet, joissa tehdään tiivistä yhteistyötä liikunta- ja urheiluseurojen kanssa.

Sivistystoimi toteaa, että tarkastuslautakunnan suositusten mukaisesti liikuntapalveluiden tavoitteena on edistää fyysistä aktiivisuutta koko elämänkaaren ajan. Toiminnan kehittämisessä pyritään huomioimaan erityisesti Liikunnasta hyvinvointia -raportissa mainitut kohderyhmät; tytöt, maahanmuuttajataustaiset, työikäiset. Uudet avaukset vaativat käytännössä lisäresursointia esimerkiksi ulkopuolisella hankerahoituksella.

12) Erityisesti sivistystoimelle

Strategia on johtamisen tärkein työväline. Se ohjaa päätöksentekoa ja johtamista organisaation kaikilla tasoilla. Sivistystoimen toimialan johtamisjärjestelmä on kaupungin mallin mukainen ja tulosalueiden johtamisjärjestelmät on kuvattu joitakin vuosia sitten. Perusopetuksen strategiassa painottuvat taitava oppija, hyvinvoiva oppilas sekä oppilaan ohjaaminen ja työelämätaitojen kehittäminen.

Sivistystoimi toteaa, että toimialan kaikilla tulosalueilla strategia on johtamisen tärkein työväline. Uuden valtuustokauden mukaisesti on kaikilla tulosalueilla uudistettu tulokortit 2018.

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan selvitys vuoden 2018 arviointikertomuksesta

VD/7154/00.03.00.00/2019

Ympäristölautakunta 18.09.2019 § 6

Kaupunkisuunnittelulautakunta 16.9.2019 § 7

Tekninen lautakunta 17.9.2019 § 5

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialaa koskevat tiivistelmän kohdat 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10:

Kohta 1. Vuosi 2018 oli Vantaalle myönteisen kehityksen vuosi. Väestö lisääntyi suhteellisesti eniten Vantaalla verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa. Asuntotuotanto oli runsasta ja työllisyys parani, myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärää pystyttiin pienentämään. Vantaan talouskehitys oli arvioitua parempaa. Vaikka verotuloja kertyi arvioitua vähemmän, toimintakulujen alittuminen ja toimintatuottojen ylittyminen johtivat selvästi ennakoitua parempaan tilikauden tulokseen. Myös investoinnit katettiin ilman lainaottoa ja lainakantaa pystyttiin jälleen pienentämään.

Vantaa haluaa olla sosiaalisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja demokraattisesti kestävä kohtaamisen kaupunki. Vantaan kaupungin organisaatio ja toimintatavat uudistuvat. Uusi organisaatio aloittaa toimintansa vuoden 2020 alussa. Väestön ennustetaan kasvavan Vantaalla melko voimakkaasti myös tulevana vuosina. Kasvu tuo haasteita kaupungille sillä palvelujen ja investointien tarve kasvaa. Lisäksi väestön lisäyksen vaikutuksia väestön sosioekonomisen aseman kehitykseen ja työllisyyteen ja tätä kautta verotulokertymään on vaikea ennustaa. Haasteita saattaa jatkossa liittyä myös siihen, miten hyvin kaupunkiin muuttaneiden asumistarpeet ja nykyiset asuntotuotannon painopisteet (nyt painopiste pienissä kerrostaloasunnoissa) sopivat yhteen.

Toimiala:

Vantaan kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.6.2019 maa- ja asuntopoliittiset linjaukset, jonka tavoitetilan mukaisesti "asuntotuotanto on monipuolista ja sosiaalisesti kestävä. Asukkaille löytyy tarpeita sekä maksukykyä vastaava koti. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi kaupunki hakee aktiivisesti kaavamuuksia omille maille, pyrkii varmistamaan asemakaavoihin liittyvissä merkittävässä maankäyttösopimuksissa asuntotuotannon monipuolisuuden niin rahoitus- ja hallintamuodon kuin huoneistotyyppijakauman osalta. Erityisesti pienten yksiköiden rakentamista on säädelty viimeisen vuoden aikana runsaasti (kerrostaloissa korkeintaan 30% yksioita /rakennus) ja uusissa hankkeissa on edellytetty myös perheasuntojen rakentamista (kolmiot ja suuremmat asunnot). Lisäksi kaupungin omassa tontinluovutuksessa on pyritty varmistamaan perheasuntojen toteuttaminen tontinluovutusehdoin ja tontin kauppakirjan sopimussakkolausekkein.

Vantaan velvollisuutena on kantaa vastuuta kaikkien asukasryhmien asumismahdollisuuksien varmistamisesta ja jatkossa asumisen hankkeissa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota monipuolisten vaihtoehtojen tarjoamiseen perheellisille vantaalaisille. Keskusta-asumisen suosio on vahvassa kasvussa ja Vantaan tavoitteena on vastata tähän kysyntään täydennysrakentamalla nykyisiä keskusta-alueita ja niiden ympärillä olevia pientaloalueita.

Kohta 2. Valtuuston asettamista strategisista tavoitteista oli kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan toteutunut täysin 19, osittain 7 ja 5 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kolmen tavoitteen toteumasta. Lautakunta totesi tavoitteiden arvioitavuus-

den parantuneen mutta antoi myös huomautuksen kymmenestä tavoitteesta. Huomautukset liittyivät muun muassa tavoitteiden ja raportoinnin epätasällisyyteen.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tavoitteiden täsmällisyyteen ja joidenkin tavoitteiden osalta mittarien lukumäärää tulisi rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee myös toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta käymään läpi syitä, joiden vuoksi tavoitteet jäivät toteutumatta. Tämä koskee myös toimenpiteistä huolimatta kasvaneiden sairauspoissaolojen määrää. Näin arvioiden saadaan tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa kehittää sekä tavoiteasetantaa että tavoitteiden toteuttamisprosessia.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on samaa mieltä tarkastuslautakunnan kanssa toteutumattomien tavoitteiden syiden läpikäynnistä. Toimialan johtoryhmä seuraa sitovien tavoitteiden toteutumista ja pyrkii tarkastelukauden aikana tekemään toiminnassaan korjaavia liikkeitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kohta 4. Vantaan 10 829 palvelussuhteen kokoisessa organisaatiossa henkilöstöjohtaminen on vaativa tehtävä. Virka- ja työehtosopimuksia on useita ja lainsäädäntö asettaa reunaehdoja henkilöstökysymyksissä. Työhyvinvointi-tutkimuksen mukaan henkilöstöjohtaminen on onnistunut Vantaalla, vaikkakin laskua on havaittu vuoden 2018 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä kehitettävänä kohteena rekrytoinnin. Siihen on jo panostettu, mutta toimenpiteet eivät riitä etenkin sosiaalityöntekijöiden ja varhaiskasvatuksen opettajien sekä koko sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan rekrytointeja silmällä pitäen. Pitovoimaa henkilöstön suhteen tarvitaan myös. Työmäärän ei tule olla niin kuormittavaa, että onnistumisen kokemuksia ei synny.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on uusi Vantaa-organisaatiomuutoksen yhteydessä tarkastellut toimialan sisäistä ja ulkoista yhteistyötä. Uusi Kaupunkiympäristön toimiala on suunniteltu tukemaan paremmin yhteistyötä. Johtamista viedään enemmän hankejohtamisen suuntaan ja kokonaisuuksien parempaan hallintaan.

Kohta 5. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä vertaistuen tuottamisen lähiesimiehelle ja vuorovaikutuksen lisääntymisen organisaatiossa. Valmentavan johtamisen kohteena olevien työntekijöiden tietoisuutta valmentavasta johtamisesta olisi hyvä lisätä esimerkiksi koulutuksella. Valmentavan johtamisen tavoitteena on palvelunkäyttäjän hyvinvointi. Tässä suhteessa valmentavan johtamisen eteenpäin vieminen on kannatettavaa.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala kannattaa valmentavaa johtamista. Toimialan esimiesten kouluttamista koskien valmentavaa johtamista tulee kehittää ja heitä tulee kouluttaa uudennlaisiin johtamisen tapoihin. Toimialan tulosalueiden johtoryhmille on jo pidetty vuoden 2019 aikana koulusta (TOMUTA), jonka painopiste on ollut valmentavan otteen lisäämisessä esimiestyössä.

Kohta 7. Vantaan kaupungin riskienhallintaan on luotu koko kaupunkiorganisaatiota koskeva yhteinen prosessi ja prosessia tukeva ohjeistus. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan riskienhallinnan menettelyjen vakiinnuttamista ja kehittämistä koko kaupunkikonsernissa kokemuksen pohjalta. Riskien tunnistamiseen ja käsittelyyn tulee kaikkien toimialojen kiinnittää huomiota. Sähköisen työvälineen kehittäminen osana strategia -työkalua on myös kannatettavaa.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalla riskien tarkastelu on vakiintunut toimintatapa. Toimiala kannattaa sähköisen työvälineen kehittämistä ja pikaista käyttöönottoa helpottamaan arviointia ja nopeaa reagointia toimintaympäristön muutoksissa. Myös toimialan oma MATTI-hanke tähtää eri prosessien läpinäkyvyyden parantamiseen ja niiden välisten kytkösten kuvaamiseen sekä seurannan laajentamiseen. Tietojärjestelmien kehittäminen on erityisen tärkeää, jotta toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset (eri prosesseissa) välittyvät ajantasaisena tietona muihinkin prosesseihin, joihin muutoksilla on merkitystä. Sähköisten työvälineiden kehittämiseen tulee varata riittävä rahoitus, jotta hyödyt myös saavutetaan täysimääräisinä.

Kohta 9. Ympäristökeskus tekee tiivistä yhteistyötä maankäytön suunnittelun kanssa, jotta luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja ympäristövaikutukset tulevat huomioonotetuksi eri maankäytön suunnitelmissa. Vantaa hyväksyi vuonna 2018 pitkän tähtäimen ympäristöohjelman – Resurssiviisauden tiekartan –, joka on tärkeä osa Vantaan ympäristöjohtamista. Ympäristökeskuksella oli keskeinen rooli ohjelman valmistelussa ja jatkossa myös sen toimeenpanemisessa.

Toimiala:

Resurssiviisauden tiekartta koskee koko kaupunkia ja sitä toimeenpannaan toimialakohtaisten toteutussuunnitelmien avulla, jossa täsmennetään, vastuutetaan ja aikataulutetaan tarvittavat toimet. Tiekartta hyväksyttiin vuosi sitten ja ensimmäisen vuoden kokemuksen perusteella tiekartta päivitetään keväällä ja tuloksista raportoidaan, mm. ympäristövastuu-raportin yhteydessä. Tiekarttaan on tarkoitus mm. lisätä nyt keväällä hyväksytystä kiertotalouden tiekartasta keskeisiä asioita. Resurssiviisauden tiekartta myös toteuttaa Vantaan hiilineutraalius tavoitteita. Ympäristökeskus kehittää ja koordinoi tätä työtä. Tiekartan toteutumista voidaan tukea myös erilaisten hankkeiden avulla. Mm. kesäkuussa on käynnistynyt EU:n Horizon hanke koskien rakentamisen kiertotaloutta, johon Vantaan kaupunki osallistuu. Resurssiviisauden tavoitteiden toteutumisen kannalta on keskeistä johdon sitoutuminen ja sitä pyritään edistämään ympäristöjohtamista kehittämällä.

Rakentamisessa merkittävää on mm. rakentamisen energiatehokkuuden lisääminen kaupungin toimitilarakentamisessa ja suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailuissa. Tulevina vuosina toimiala tulee entisestään kiristämään ympäristökriteerejä omissa hankinnoissa ja kilpailutuksissa. Suunnittelu ja tontinluovutuskilpailuissa tullaan edellyttämään hiililaskentaa ja korkeaa viherkerrointia. Myös tontinluovutusehtoja kiristetään energiatehokkuuden osalta.

Kohta 10. Rakennuttamisen tulosityksikön valvontavastuulla olevat kaupungin rakennuttamisinvestoinnit kasvoivat selvästi vuonna 2018 ja rakennuttamisen volyymi on korkea myös tulevina vuosina. Pääkaupunkiseudun kiivas rakennuttamistahti aiheuttaa kilpailua alan osajista ja on aiheuttanut yksikölle rekrytointivaikeuksia. Toimitilahankeiden onnistunut projektinhallinta oli yksi tekijä, jonka avulla rakennuttamishankkeissa saatiin säästöjä vuonna 2018. Uutena rakennushankkeiden toteutustapana kokeillaan kahdessa kouluhankkeessa projektiallianssia. Rakennuttamisvaiheessa valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota kosteudenhallintaan.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on samaa mieltä tarkastuslautakunnan kanssa asiasta.

Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2018 tavoitteiden toteutumisesta

Sitova tavoite 6: Asuntokaavoituksen kohdistuminen asemanseuduille ja joukkoliikenteen vyöhykkeelle

Kaupunkisuunnittelu käyttää Vampatti-kartalle määritettyä vyöhykettä laskelmissaan. <https://vampatti.vantaa.fi/link/5cvVsa> Samaa rajausta on käytetty kaupunkisuunnittelussa nyt useamman vuoden, jotta luvut ovat seurannassa vertailukelpoisia.

Sitova tavoite 7: MAL-tavoitteet toteutuvat

Tavoite toteutui yhden mittarin mukaan, kahden ei, joten tavoitetta ei voi pitää toteutuneena. MAL-sopimuksessa on kuntien asuntotuotannolle kokonaisasuntomäärän mittari ja kaavoitukselle uuden asuntokaavoituksen kerrosalamittari. Pientalojen osalta on kyse Vantaan omasta mittarista. Asuntojen lukumäärällä mitattuna Vantaa on ylittänyt MAL-tavoitteen merkittävässä määrin. Kaavoituksen osalta on jääty jälkeen vuosittaisesta tavoitteesta. Koska MAL-sopimus painottaa vuosittaista asuntojen tuotantomäärää, niin mielestämme on MAL-tavoite toteutunut osittain.

Sitova tavoite 11: Vantaa on hiilineutraali kaupunki vuonna 2030

Tavoitteeksi asetettu hiilineutraalin Vantaan tiekartan laatiminen. Vantaalla lähdettiin laatimaan pitkän aikavälin ympäristövastuutavoitteita määrittävää resurssiviisauden tiekarttaa. Ympäristökeskus koordinoi resurssiviisauden tiekartan valmistelua. Resurssiviisauden tiekartta hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 18.6.2018 § 8. Tiekartta on pitkän tähtäimen ympäristöohjelma, joka sisältää ne koko kaupunkia koskevat toimenpiteet, jotka hiilineutraalisuuden saavuttaminen 2030 edellyttää. Toimenpiteet on jaettu neljälle kaistalle, jotka koskevat energian tuotantoa ja -kulutusta, yhdyskuntarakennetta ja liikkumista, kulutusta ja materiaaleja sekä vastuullista vantaalaista. Kullekin kaistalle on listattu tarvittavia toimenpiteitä tuleville valtuustokausille, painottaen kuluva valtuustokautta. Yhteensä tavoitteita on asetettu yli 100 ja ne tarkentuvat jokaisen toimialan

omilla toteutussuunnitelmilla. Jokaiselle tavoitteelle on myös määriteltynä tavoitetila vuodelle 2030. Kaupunkitasoisen tiekartan toimenpiteiden toteutuminen raportoidaan kaksi kertaa valtuustokaudessa ja toimialojen toteutussuunnitelmat vuosittain Ympäristövastuuraportissa. Samassa yhteydessä toimenpiteet päivitetään, jotta asetettuun tavoitteeseen päästään. HSY seuraa päästöjen kehitystä pääkaupunkiseudun kaupungeissa. Laskelmat sisältävät sekä kokonaispäästöt että asukaskohtaiset päästöt, jotka ovat Vantaalla laskusuunnassa. Tulokset tulevat HSY:stä aina viiveellä eli vuoden 2018 päästötiedot saadaan vasta toukokuussa 2019, eivätkä tiedot ole vielä käytettävissä arviointikertomusta laadittaessa. Ympäristökeskuksella on jatkossakin tärkeä rooli tiekartan toimeenpanon opastajana toimialoille ja tulosalueille ja jatkossa uusilla palvelualueilla sekä tiekartan tavoitteiden ja toimenpiteiden edistymisen raportoinnissa.

Tavoite 21: Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat

Sisäilmakorjausten taustalla on pääsääntöisesti ollut käyttäjien kokemat olosuhdehaitat ja oireilu. Sisäilmatutkimukset on kohdennettu ensisijaisesti tiloihin, joihin näiden haittojen on koettu liittyvän. Tutkimuksissa todettuihin teknisiin epäkohtiin on laadittu korjaussuunnitelmat ja korjaukset on toteutettu näiden suunnitelmien mukaisesti. Koska yksilöllisesti koettujen haittojen tai oireilun ja teknisten korjaustarpeiden yhteys ei ole osoitettavissa, on toimenpiteiden onnistumista arvioitava käyttäjäkokemuksen perusteella. Vastausaktiivisuus on ollut heikkoa ja korjaustöiden vaikuttavuus on pystytty toteamaan vain kolmessa kohteessa. Selvää on, että vastausten perusteella näissä kohteissa tilanne ei ole parantunut toivotulla tavalla. Muiden korjauskohteiden osalta käyttäjien tyytyväisyydestä ja siten korjaustöiden vaikutuksista ei saatu tietoa.

Kertaluontoista kyselyä sopivan ajan päästä korjaustöiden valmistumisesta on pidetty hyvänä, mutta haasteena on käyttäjien aktivointi vastaamiseen. Olosuhdemuutosten ja käyttäjäkokemuksen seuraamiseksi on Smart & Clean sisäilma-projektin aikana vuonna 2018 kehitetty ja keväällä 2019 otettu käyttöön jatkuvatoimisia ja tilakohtaisia sisäilman laadun sensorointi- ja palautejärjestelmiä. Näiden avulla on aloitettu seuranta yli kymmenessä kohteessa mukana myös viime vuoden sisäilmakorjauskohde. Järjestelmistä saatavia mittaustuloksia ja käyttäjävastauksia tullaan käyttämään jatkossa mittareina myös sisäilmakorjauksissa. Lisäksi on linjattu, että kohdekohtaisia oirekyselyjä voidaan käyttää tapauskohtaisesti erikseen sopimalla. Näin on jo toimitettu viime vuodesta lähtien Korson koululla, jossa sisäilmatilannetta ja toimenpiteiden vaikutusta arvioidaan lukukausittain tehtävällä työterveyskyselyllä. Korjaustöiden onnistumista voidaan siis jatkossa seurata entistä paremmin.

Rakennuttamisen tulosityksikön valvontavastuulla olevat kaupungin rakennuttamisinvestoinnit kasvoivat selvästi vuonna 2018 ja rakennuttamisen volyymi on korkea myös tulevina vuosina. Pääkaupunkiseudun kiivas rakennuttamistahti aiheuttaa kilpailua alan osaajista ja on aiheuttanut yksikölle rekrytointivaikeuksia. Toimitilahankkeiden onnistunut projektinhallinta oli yksi tekijä, jonka avulla rakennuttamishankkeissa saatiin säästöjä vuonna 2018. Uutena rakennushankkeiden toteutustapana kokeillaan kahdessa kouluhankkeessa projektiallianssia. Rakennuttamisvaiheessa valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota kosteudenhallintaan.